

Emanuel Iavorenciu

ORDINUL TEMPLIERILOR

Între istorie și legende

Prefață (Florin Pintescu)	13
Introducere	17
1. Înființarea ordinelor cavaleresti religioase ...	57
1.1. Ordinul Cavalerilor Ospitalieri	59
1.2. Ordinul Cavalerilor Teutoni	81
1.3. Alte ordine înființate în timpul cruciadelor	89
2. Ordinul Cavalerilor Templieri	111
2.1. Nașterea Ordinului Templier	113
2.2. Conciliul de la Troyes	129
2.3. Norma templieră și <i>Liber ad milites templi de laude novae militia</i>	143
3. Evoluția Ordinului Templier până la regele Filip al IV-lea cel Frumos	167
3.1. Cavalerii Sabiei și conceptul de <i>Război Sfânt</i>	169
3.2. Templierii, bancheri avant la lettre?.....	225
3.3. Crepusculul templier	231
4. Moștenirea și posteritatea Templului	259
4.1. <i>Templul lui Hiram</i>	261
4.2. Posteritatea și <i>Carta lui Larmenius</i>	315
4.3. Cavalerii Templieri în spațiul românesc	323

Concluzii	329
Postfață (Tudor Sălăgean)	339
Aprecieri critice	343
Suport de documente	351
În 1998	379

prelungesc vizuirea romantică a Evului Mediu în literatură și teatru. Această viziune romantică despre Evul Mediu în general, și chiar și despre Templieri în special, s-a prelungit până în zilele noastre, mai cu seamă prin intermediul cinematografiei. Mărturie astăzi vorbită sau două mari filme: *Arn, cavalerul templier* (2007) și *Arn, regnatorul la capătul dracului* (2008), ambele în regia lui Jean-Jacques Annaud și înscrise în seria de filme realizată după romanul lui Alexandre Flinch. În aceste filme, personajul fictiv Arn Magnusson este un prototip obisnuit al Cavalerilor Templier, deopotrivă credincios și viteaz, participant la bătălia de la Montgisard, unde s-a luptat practic legenda militară a Temple-ului. Conform surselor istorice păstrate, atunci și astăzi, 20 de cavaleri ai acestui ordin (înființat cel mai probabil în 1118), condusi de către al III-lea Mare, Iohann, Eude de St. Arnand, s-au acoperit de glorie în această bătălie din 25 noiembrie 1177, purtată contra sultanului Ayyubid Saladin.¹

Pe lângă cinematografie, istoria ordinului militaro-monastic al Templierilor (1118-1314) a fost prezentată și analizată în numeroase lucrări, fie istorice, fie de ficțiune, literare. Mai cu seamă în lucrările de ficțiune, istoria acestui ordin militaro-monastic apărut în vremea cruciadelor, este prelungită până în zilele noastre, emîțându-se multe ipoteze spectaculare, însă greu verificabile de către istorici. Astfel, s-a scris și se scrie că Ordinul Templierilor este strâmoșul rozicrucienilor și francmasonilor, că el a organizat în închisoare și ghilotinarea lui Ludovic al XVI-lea în numele o „răzbunare simbolică” a Templierilor față de monarhia franceză, care l-a con-

1. Christian Amalvi (2002), *Evul Mediu; Dictionar tematic al Evului Mediu Occidental*, Ed. Polirom, p. 265.

Tradiția Tempel postulență prin sine trăiește în continuare în cavaralele spirituale și inițiatice...

Henry Corbin, *Tempela și Cavalerii Tempel. Ordine, Flacăra, Luce*, București, 2000.

Drept ordin, Ospitalierii au fost recunoscuți printre evagiații a papei Paschal al II-lea (1099-1118). Se întâmpină în anul 1119, pe data de 15 februarie, și atrăgea simpatia internațională. Papa Paschal al II-lea (cunoscut și sub numele latinizat Paschalis al II-lea) s-a născut la Rambures, fiind în funcție din 13 August 1099 și până la moartea săă, survenită în anul 1118. Fost călugăr ai abătui de la Cluny, el a devenit, în 1073, cardinal al bisericii San Clemente, cu ajutorul preoții Grigore al Veneției (în serviciul între anii 1073 - 1085). Timpul săă a făcut papa a patruzei perioade ecclaziastă penitentiale.

1.

ÎNFIINȚAREA ORDINELOR CAVALEREȘTI RELIGIOASE

Acest document a cădus sub protecția papala și a consimătă viabilitatea *Ordinului religios al Sfântului Ioan din Ierusalim*, cunoscut mai târziu sub denumirea de *Ordinul Ospitalier*, astăzi recunoscut ca și *Ordinul Militar Suveran de Malta*. Amplasamentul acestora în cartierul creștin din Ierusalim a avut o deosebită importanță, spitalul despre care vom vorbi în continuare fiind înființat întâi de negustorii italieni.¹²

Ordinul Cavalerilor Ospitalieri nu a fost un ordin militar, ci mai degrabă un ordin de călugări care se dedicau asigurării drumurilor către Țara Sfântă, un ordin religios oficial în Biserica Romano-Catolică de astăzi.

12 Ashridge Thomas (2013), *Cruciadele. Istoria războiului pentru eliberarea Pământului Sfânt*, Ed. Polirom, p. 121.

Traditio Templi postulează prin sine tradiția unei cavalerii templiere, cavalerie spirituală și inițiatică...

Henry Corbin, *Temple et Contemplation*, Paris, Flammarion, 1981

Drept ordin, Ospitalierii au fost recunoscuți printr-o enciclică a papei Pascal al II-lea (1099-1118). Se întâmpla în anul 1113, pe data de 15 februarie, și atrăgea simpatia internațională. Papa Pascal al II-lea (cunoscut și sub numele latinizat Paschalis al II-lea) s-a născut la Ranierius, fiind în funcție din 13 August 1099 și până la moartea sa, survenită în anul 1118. Fost călugăr al abației de la Cluny, el a devenit, în anul 1073, cardinal al bisericii San Clemente, cu ajutorul papei Grigore al VII-lea (în funcție între anii 1073 - 1085). Timpul cât a fost papă a fost o perioadă neobișnuită pentru perioada Evului Mediu. Acest papă este cel care emite bula *Pio Postulatio Voluntatis*, la data de 15 februarie 1113.

Acest document a adus sub protecția papală și a confirmat viabilitatea *Ordinului religios al Sfântului Ioan din Ierusalim*, cunoscut mai târziu sub denumirea de Ordinul Ospitalier, astăzi recunoscut ca și Ordinul Militar Suveran de Malta. Amplasamentul acestora în cartierul creștin din Ierusalim a avut o deosebită importanță, spitalul despre care vom vorbi în continuare fiind înființat întâi de negustorii italieni.¹²

Ordinul Cavalerilor Ospitalieri nu a fost un ordin militar, ci mai degrabă un ordin de călugări care se dedicau asigurării drumurilor către Țara Sfântă, un ordin religios oficial în Biserica Romano-Catolică de astăzi.

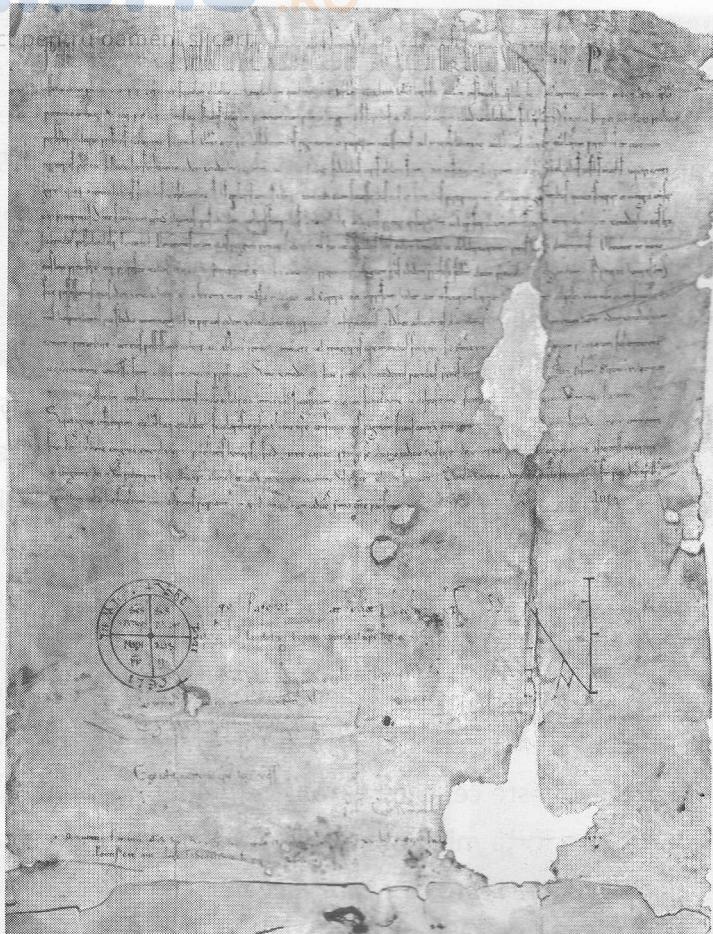
---

12 Asbridge Thomas (2013), *Cruciadele. Istoria războiului pentru eliberarea Pământului Sfânt*, Ed. Polirom, p. 121.

Gravură reprezentându-l pe papa Pascal al II-lea,
patronul spiritual al Ordinului Ospitalierilor.

Bula Pie Postulatio Voluntatis. Enciclică emisă de papa Pascal al II-lea în 1113 în favoarea Ordinului Sfântului Ioan de Ierusalim, cu scopul de a transforma ceea ce fusese o comunitate de oameni pioși într-o instituție în cadrul bisericii. În virtutea acestui document, papa a recunoscut oficial existența noii organizații ca parte operativă și militantă a Bisericii Catolice, acordându-i protecție papală și confirmând proprietățile sale în Europa și Asia.

Drumurile erau străbătute de pelerini, care erau de asemenea adăpostiți și îngrijiti.¹³ În acest sens, la Ierusalim exista un han care servea ca spital, fondat de amalfitani în 1070. Această comunitate care îi „servea pe săraci” în acest han-ospiciu al Sfântului Ioan din Ierusalim se militarizează sub conducerea Marelui Maestru Raymond du Puy (1120 - 1154), dar își păstrează și atribuțiile caritabile de la început.¹⁴

Raymond du Puy de Provence (cunoscut sub numele latinizat de Raimundus Puteanus, 1083 - 1160) a fost cavaler și cel de al doilea Mare Maestru al Ordinului Sf. Ioan din Ierusalim, începând cu anul 1121 și până la moartea sa. A fost fiul lui Hughe Du Puy, un nobil din regiunea Viennois din Burgundia de Jos (Sudul-Estul Franței de astăzi), care l-a servit la rândul său pe Godeffroy de Bouillon.

Adhemar de Le Puy, legatul papal din timpul primei cruciațe, a fost legat de Marele Maestru printr-o legătură de sânge. Raymond du Puy este cel care a transformat Ordinul Cavalerilor Ospitalieri într-o forță militară foarte puternică. Se spune că tot el ar fi fost în fruntea leproșilor care zăceau în afara Ierusalimului, precum și cel care, în cele din urmă, a rupt legăturile cu ordinul de bază pentru a deveni Ordinul Sfântului Lazăr. Raymond du Puy a militarizat ordinul și a stabilit primul punct de îngrijiri medicale din comanderiile Ospitaliere de pe lângă Biserică Sfântului Mormânt din Ierusalim. A fost prezent și la capturarea Ascalonului, din anul 1153.

Ordinul Ospitalier a însemnat pentru Palestina o puternică forță militară, datorită faptului că membrii săi trebuiau să păstreze cu orice preț bogățiile și donațiile venite din Occident.

¹³ Drîmba Ovidiu (1987), *Istoria culturii și civilizației*, vol. II, Ed. Științifică și Enciclopedică, p. 562.

¹⁴ Morrison Cécile (1998), *Cruciadele*, Ed. Meridiane p. 118-119.

Fericitului Raymond du Puy. Ilustrație din Bosio,
Les Vies des Saints de l'ordre de St. Jean de Jérusalem, 1631.

Cu privire la primele donații primite de Ordinul Ospitalierilor, se pot spune câteva cuvinte. Primele donații vin din partea lui Godeffroy de Bouillon și apoi de la primul patriarh al Antiohiei, care oferă o locație apropiată Spitalului din Antiohia.

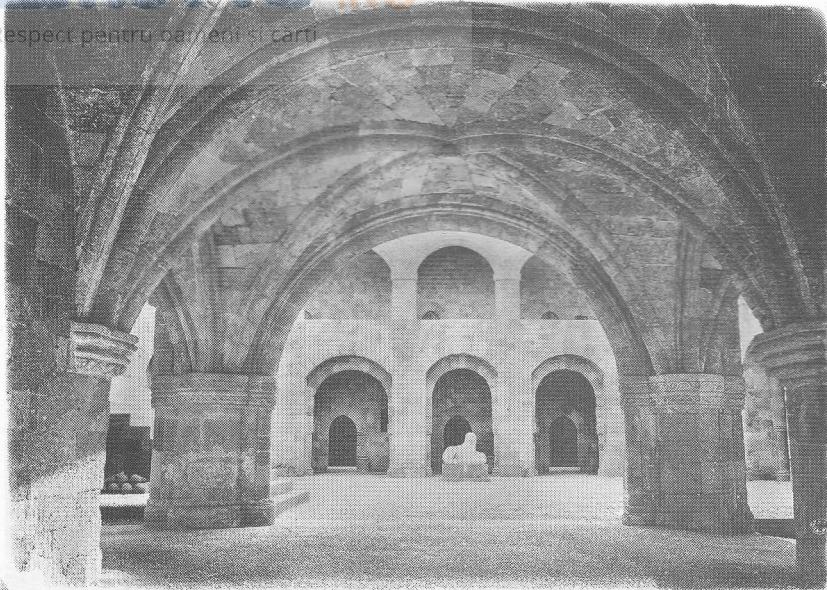
Regele Ierusalimului, în persoana lui Baldwin, confirmă în anul 1110 toate posesiunile spitalelor din Ierusalim, Nablus, Jaffa, Acra, Ascalon, Asdod, Cezarea, Haifa, Capernaum și altele. În anul 1118, arhiepiscopul de Apamea, din zona Tripoli, confirmă alte posesiuni ale Ospitalierilor. Donațiile nu se mărginesc doar în Țara Sfântă, ci ajung și în Europa. De pildă, în Anglia sunt confirmate posesiuni la Clerkenwell, în 1100, în Spania la Seron, Anglerilium, iar în Italia sunt cedate spitalele din Asti, Pisa, Bari, Otranto și Messina.

După căderea Acrei (1291), sub atacurile puternice ale mamelucilor, Ospitalierii se refugiază în Cipru, cucerind în 1310 insula Rhodos. De aici sunt alungați în 1552 de către turci, după ce Ordinul obținuse, în 1323, câteva proprietăți de pe urma Templierilor.

Carol al V-lea (24 februarie 1500 - 21 septembrie 1558) avea să le ofere, în 1530, insula Malta, aceștia devenind ulterior Cavalerii de Malta (ordin desființat în 1799).

Philippe de Villiers (1464 - 1534) a fost cel de-al 44-lea Mare Maestru al Ordinului Ospitalierilor Sf. Ioan de la Ierusalim.

¹⁵ Asbridge Thomas (2013), *Cruciadele. Istoria războiului pentru eliberarea Pământului Sfânt*, Ed. Polirom, p. 122.

Spitalul Cavalerilor Sfântului Ioan din Rhodos
(vedere dinspre poartă spre curte), fotografie din 1931.

Gravură reprezentându-l pe Raymond du Puy.

Sfântul Denis prezintă un standart unui cruciat.

15 Asbridge Thomas (2013), *Crucisimul: istoria Razboiului pentru eliberarea Pământului Sfânt*, Ed. Polirom, p. 122.

Marele Maestru al Ospitalierilor apărând zidurile cetății Acre la 1291,
de Dominique Papety.

12. Mouzon Cécile (1998) *Cronica de la Măslinișu*, b. 150.
cuvântul său în română, p. 250.
13. Sforie Anghel-Ciuraru (2013) De la Antiohie la Hattabale. Cupturi și
lăsă boabe în lemn, b. 150.

Ales în această funcție în anul 1521, pe când se afla în Franța, pleacă spre insula Rhodos cu oameni, arme și muniție, pentru a-i ajuta pe cavalerii care țineau piept atacurilor musulmane. În 1522, apără insula cu 600 de cavaleri și 4.500 de oșteni în fața asediului celor 200.000 de otomani conduși de Soliman Magnificul. Trădat de cancelarul său, va capitula în decembrie aceluiasi an și va pleca la Roma, unde îl va convinge pe împăratul Carol Quintul să cedeze Ordinului insula Malta.

Ospitalierii nu reprezintă un caz singular. Au mai existat câteva ordine asemănătoare acestora, dintre care putem aminti Ordinul de Calatrava (fondat în 1158) și Ordinul de Alcantara (1176). În ceea ce privește relația lor cu Templierii, aceștia erau considerați a fi rivalii principali ai Ordinului Ospitalier, dar au existat și aspecte asemănătoare între cele două ordine. Spre exemplu, una dintre cauzele cruciadelor a fost nevoie imperioasă de îmbogățire a cavalerilor săraci. Rolul pe care aceștia îl dețineau a devenit poziția de care s-au folosit și care le-a adus nenumăratele bogății și donații intrate în visteria ordinelor.¹⁶

Această situație a dat posibilitatea Ordinului Ospitalier să se implice direct în cruciade, pe câmpul de luptă, dar și indirect, prin ipostaza de finanțatori ai acestor conflicte. Practicarea transferului real al monedei, ca și în cazul lui Henric al II-lea Plantagenet (1133 - 1189), în 1182, a dus la preluarea modelului de către ordinele germane, dintre care putem aminti pe cel al Gladiferilor și al Teutonilor. Având tot sprijinul, odată cu anul 1160, ordinele încep să dețină o treime din cetățile Regatului din Ierusalim.¹⁷

Nu doar în jurul Cavalerilor Templieri s-au croșetat nenumărate povești și legende. Aflăm, aşadar, că și Ospitalierii au lăsat o

¹⁶ Stoica Adrian-Claudiu (2013), *De la Antichitate la Renaștere. Cultură și civilizație europeană*, Ed. Cetatea de Scaun, p. 200.

¹⁷ Morrison Cécile (1998), *Cruciadele*, Ed. Meridiane, p. 120.